

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 8/08-63

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. novembra 2008 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Milana Ľalíka, Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Lajosa Mészáros, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť strany S., B., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., K., pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce P. konaných 27. októbra 2007, a Mgr. A. B., P., zastúpenej advokátom Mgr. R. H., K., pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce P. konaných 15. marca 2008, za účasti zvoleného starostu J. T., P., a takto

r o z h o d o l :

1. Zrušuje rozhodnutie miestnej volebnej komisie zapísané v zápisnici o výsledku volieb starostu v obci P. z 27. októbra 2007 a za zvolenú starostku vyhlásuje Mgr. A. B.

2. Vyhlásuje voľby na starostu obce P. uskutočnené 15. marca 2008 za neplatné.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. novembra 2007 doručená sťažnosť strany S., B. (ďalej aj „sťažovateľ“), vo veci namietania nezákonnosti a neústavnosti volieb v obci P. konaných 27. októbra 2007 týkajúcej sa výsledku volieb starostu obce. Sťažovateľ v sťažnosti (ďalej aj „prvá sťažnosť“ alebo „prvé voľby“) označil za porušovateľa zákonnosti volieb obvodnú volebnú komisiu v obci P. V sťažnosti sťažovateľ uviedol, že obidvaja kandidáti na starostu obce P. Mgr. A. B. (ďalej aj „sťažovateľka“) a J. T. získali rovnaký počet hlasov – 335. Podľa jeho názoru však volebné komisie určili nesprávne niektoré hlasovacie lístky za neplatné a z toho dôvodu navrhoval tieto ústavným súdom preskúmať a posúdiť, či postup volebnej komisie bol v súlade so zákonom pri uznávaní, resp. neuznávaní platnosti hlasovacích lístkov pre voľbu starostu obce, pretože táto komisia uznala za neplatné hlasovacie lístky predovšetkým v neprospech Mgr. A. B., ktorá v skutočnosti bola víťazkou volieb na starostu obce.

Ústavnému súdu bolo 6. februára 2008 doručené podanie sťažovateľa označené ako „*Doplnenie (upresnenie) sťažnosti*“, v ktorej označil za účastníkov konania Mgr. A. B. a J. T., a nie pôvodne označenú miestnu volebnú komisiu v uvedenej obci.

Ústavnému súdu bolo 25. februára 2008 doručené podanie strany S. označené ako „*Doplnenie právnej argumentácie a upresnenie petitu sťažnosti a doplnenie náležitosti sťažnosti*“, v ktorom sťažovateľ uviedol, že pojem priebeh volieb nezahŕňa iba hlasovanie voličov, ale aj všetky iné úkony subjektov zúčastnených na voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti s voľbami. Porušenie ustanovení zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 346/1990 Zb.“ alebo „volebný zákon“) pri sčítavaní hlasov má povahu právne významného správania, ktoré môže viesť k nežiaducemu ovplyvňovaniu výsledku volieb. Vychádzajúc z toho uviedol, že členovia okrskových volebných komisií č. 1, 2 a 3 nesprávne určili niektoré hlasovacie lístky za neplatné. Zo zápisnice miestnej volebnej

komisie vyplýva, že 25 hlasovacích lístkov bolo určených za neplatné. Volebná komisia však hlasovacie lístky, na ktorých bola zakrúžkovaná kandidátka na starostu Mgr. A. B. a na ktorých bol preškrtnutý kandidát J. T., posúdila v rozpore so zákonom, keď ich uznala za neplatné. Dôsledkom toho bolo aj porušenie volebného práva a jeho princípov. Sťažovateľ preto navrhol, aby ústavný súd sám preskúmal platnosť, resp. neplatnosť hlasovacích lístkov označených miestnou volebnou komisiou za neplatné, a potom vydal tento nález:

„Rozhodnutie Miestnej volebnej komisie v obci P. prijatú na základe zápisníc o hlasovaní vo voľbách starostu z volebných okrskov č. 1, 2 a 3 o výsledku volieb starostu obce P. v časti o rovnakom počte hlasov odovzdaných pre kandidátov na starostu tejto obce vo voľbách konaných dňa 27. októbra 2007 zrušuje a vyhlasuje Mgr. A. B., za riadne zvoleného starostu obce P. v týchto voľbách.“

Ústavnému súdu bolo 18. marca 2008 doručené podanie obce P., zastúpenej advokátkou JUDr. D. H., M., označené ako „*Vyjadrenie obce P. k sťažnosti*“. Vo vyjadrení uviedla, že okrskové volebné komisie postupovali správne a v súlade so zákonom rozhodli o neplatnosti hlasovacích lístkov. Uznali za platné hlasovacie lístky len tie, ktoré boli označené zákonom ustanoveným spôsobom podľa § 31 ods. 3 volebného zákona, t. j. zakrúžkovaním poradového čísla kandidáta. Iné úpravy na hlasovacích lístkoch nie sú možné, zákon o voľbách pritom dáva voličovi možnosť požiadať o vydanie iných hlasovacích lístkov v prípade nesprávnej úpravy hlasovacieho lístka. Volebná komisia správne postupovala pri vyhodnocovaní označenia hlasovacích lístkov, voľby boli v súlade so zákonom, a preto navrhla, aby ústavný súd vydal nález, aby volebnú sťažnosť strany S. pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb do orgánu miestnej samosprávy konaných v obci P. 27. októbra 2007 zamietol.

Ústavnému súdu bola 26. marca 2008 doručená sťažnosť Mgr. A. B., zastúpenej Mgr. R. H. Sťažovateľka kandidovala na funkciu starostky za stranu S. V podstatnej časti svojej sťažnosti (ďalej aj „*druhá sťažnosť*“ alebo „*druhé voľby*“) uviedla:

„Uznesením č. PL. ÚS 8/08-32 zo dňa 27. 02. 2008 konajúci súd prijal na ďalšie konanie sťažnosť iného sťažovateľa strany S., ktorou sa tento iný sťažovateľ v súlade s ust. § 59 ods. 1) zákona o ÚS SR domáha toho, aby Ústavný súd SR rozhodol v zmysle ust. § 63

ods. 1 písm. a) cit. zákona nálezom o zrušení Rozhodnutia Miestnej volebnej komisie v Obci P. o výsledku volieb starostu tejto obce konaných dňa 27. 10. 2007 v časti o rovnakom počte odovzdaných hlasov pre kandidátov na starostu a vyhlásil Mgr. A. B. (sťažovateľku v konaní o tejto sťažnosti) za riadne zvoleného starostu obce P. v týchto voľbách...

Na základe vyššie uvedeného je preto možné dôvodne očakávať, že ÚS SR môže sťažnosti strany S. vyhovieť a sťažovateľa vyhlásiť za riadne zvoleného starostu obce P.

Rozhodnutím predsedu NR SR č. 495/2007 Z. z. z 05. 11. 2007 však predseda NR SR podľa ust. § 48 ods. 1 písm. a), c) a d) zákona SNR č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len ako zákon o voľbách) vyhlásil nové voľby a to okrem iného aj v obci P. Voľby sa v súlade s týmto rozhodnutím uskutočnili dňa 15. 03. 2008, teda ešte pred tým ako ÚS SR rozhodol o vyššie označenej sťažnosti strany S. ...

V prípade ak ÚS SR vyhovie sťažnosti strany S. a za víťaza volieb konaných dňa 27. 10. 2007 vyhlási sťažovateľa nastane situácia, že sťažovateľ sa bude považovať za riadne zvoleného starostu obce P. na základe nálezu ÚS SR vydaného v konaní o sťažnosti S. a odporca sa bude považovať za riadne zvoleného starostu obce P. na základe volieb konaných dňa 15. 03. 2008. Obec však nemôže mať súčasne dvoch právoplatne zvolených starostov a preto právoplatne zvoleným starostom môže byť iba jeden z účastníkov.

Z uvedeného je zrejmé, že ak bude sťažovateľ nálezom ÚS SR vyhlásený za víťaza volieb starostu obce P. konaných dňa 27. 10. 2007 stane sa právoplatne zvoleným starostom obce P.

V tom prípade nebude splnená základná podmienka na vyhlásenie napadnutých volieb konaných dňa 15. 03. 2008 nakoľko odpadne zákonný (a aj ústavný) dôvod na ich vyhlásenie uvedený v ust. § 48 ods. 1 písm. c) zákona o voľbách a to rovnaký počet hlasov pre kandidátov na starostu obce získaných v predchádzajúcich voľbách konaných dňa 27. 10. 2007. Ak by totiž ÚS SR vyhovel sťažnosti strany S. a za víťaza volieb konaných dňa 27. 10. 2007 by vyhlásil Mgr. A. B. muselo by tomu predchádzať zistenie, že sťažovateľka získala vyšší počet hlasov ako odporca. Napadnuté voľby konané dňa 15. 03. 2008 by v takom prípade bolo potrebné považovať za voľby vyhlásené v rozpore s ust. § 48 ods. 1) zákona o voľbách a teda aj za voľby konané v rozpore s Ústavou SR, keďže nebol daný dôvod na ich vyhlásenie pretože kandidáti (účastníci) nezískali rovnaký počet hlasov

v predchádzajúcich voľbách konaných dňa 27. 10. 2007.

Zákon o voľbách a ani zákon o ÚS SR neupravujú postup pri vyhlásení a konaní nových volieb ak prípadná neústavnosť, alebo nezákonnosť volieb, ktoré im predchádzali boli oprávnenými osobami v zákonnej lehote napadnutá na ÚS SR. V tomto smere nie je ani predseda NR SR viazaný žiadnymi zákonnými prekážkami pri vyhlasovaní nových volieb, čoho dôkazom je aj daný vzniknutý právny stav...

Z uvedeného je zrejmé, že ak bude sťažovateľ nálezom ÚS SR vyhlásený za víťaza volieb starostu obce P. konaných dňa 27. 10. 2007 stane sa právoplatne zvoleným starostom obce P. ...

Na základe uvedených skutočností podáva sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu v súlade s ust. § 59 ods. 1 zákona o ÚS SR túto sťažnosť a navrhuje Ústavnému súdu SR, aby po jej preskúmaní a vykonaní dokazovania vydal v súlade s ust. § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ÚS SR tento

Nález: Vyhlasuje voľby starostu obce P., konané dňa 15. marca 2008 za neplatné.“

Ústavný súd uznesením sp. zn. PL. ÚS 18/08 zo 4. júna 2008 prijal sťažnosť Mgr. A. B. na ďalšie konanie a sťažnosti vedené pod sp. zn. PL. ÚS 8/08 a sp. zn. PL. ÚS 18/08 spojil na spoločné konanie s tým, že sa vec bude naďalej viesť pod sp. zn. PL. ÚS 8/08.

Na výzvu ústavného súdu z 10. júna 2008 ešte v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 18/08 sa sťažovateľka vyjadrila podaním, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 30. júna 2008. Okrem zopakovania právneho názoru zo sťažnosti uviedla, že vzhľadom na jej predpoklad, že vyhrala prvé voľby, bol aj postup predsedu Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „predseda národnej rady“) nezákonný. Konanie a výsledok volieb vyhlásených v rozpore so zákonom nemôže podľa jej názoru požívať právnu ochranu. S týmto názorom sa vo svojom vyjadrení stotožnila aj strana S.

Na výzvu ústavného súdu už po spojení vecí sa vyjadril aj protikandidát na starostu obce J. T. podaním, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 11. júla 2008.

Vo svojom vyjadrení k prvej sťažnosti uviedol, že osobne nemôže posúdiť stanovisko miestnej volebnej komisie, prečo 25 hlasovacích lístkov neuznala za platné,

pretože to nebolo možné ním zistiť. Podľa jeho názoru boli len neplatné hlasovacie lístky označené iným spôsobom ako zakrúžkovaním, preto postup miestnej volebnej komisie bol v súlade so zákonom, keďže už aj v minulosti tak rozhodli a rovnako postupovali. Komisia teda postupovala v súlade s § 31 ods. 4 zákona o voľbách v rozsahu svojej právomoci danej jej zákonom.

Protikandidát vo vyjadrení k druhej sťažnosti uviedol, že sťažovateľka v danom prípade nenapáda zákonnosť priebehu a výsledku volieb, ale ich konanie, pretože nebolo rozhodnuté o sťažnosti proti voľbám konaným 27. októbra 2007. Napáda teda postup predsedu národnej rady, ktorý voľby vyhlásil, a tvrdí, že nebola splnená podmienka na ich vyhlásenie podľa § 48 ods. 1 písm. c) volebného zákona. Podmienka na vyhlásenie nových volieb však splnená bola, pretože vo voľbách 27. októbra 2007 dosiali dvaja kandidáti zhodný počet hlasov a táto skutočnosť platí, kým ústavný súd nerozhodne inak, a je nerozhodné, že platnosť týchto volieb niektorý z účastníkov spochybňuje. Napokon sama sťažovateľka nenamietala vyhlásenie nových volieb až do chvíle, keď zistila, že v nových voľbách neuspela. Sťažovateľka podľa protikandidáta mala namietat rozhodnutie predsedu národnej rady o vyhlásení volieb, ak sa domnievala, že boli vyhlásené protiprávne, a nie zákonnosť samotných volieb, ktoré prebehli podľa zákona. Protikandidát preto navrhol, aby ústavný súd sťažnosť sťažovateľky zamietol.

Sťažovateľka sa ešte vyjadrila k uvedenému názoru protikandidáta. Uvádza, že rovnako ako v čase konania napadnutých volieb, tak aj v súčasnosti považovala a považuje napadnuté voľby za neplatné. Dôkazom jej názoru je aj samotné podanie druhej sťažnosti. Sťažovateľka však nie je orgánom, ktorý by mohol rozhodovať o platnosti alebo neplatnosti volieb, a teda aj o ich prípadnom vyhlásení za neplatné. Táto právomoc patrí výlučne ústavnému súdu, ktorý jediný je na také rozhodnutie oprávnený zo zákona. Kým ústavný súd v súlade so zákonom nevyhlási napadnuté voľby za neplatné, bolo a stále je potrebné považovať napadnuté voľby za platné. Sťažovateľka sa preto zúčastnila volieb, ktoré v čase ich konania až do rozhodnutia ústavného súdu treba považovať za platné. Až na základe sťažnosti sťažovateľa môže ústavný súd vyhlásiť napadnuté voľby za neplatné. Sťažovateľka napokon uzatvára, až účasťou v napadnutých voľbách a získaním viac ako 10 % platných hlasov v týchto voľbách získala aktívnu legitimáciu na podanie tejto

sťažnosti.

II.

Voľby vykonané v obci P. 27. októbra 2007 (prvé voľby)

Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy.

Podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. c) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd môže zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený.

Podľa ustanovenia § 38 ods. 1 zákona č. 346/1990 Zb. neplatný je hlasovací lístok,

a) ktorý nie je na predpísanom tlačive,

b) ktorý nie je upravený podľa § 31 ods. 4,

c) ak volič na hlasovacom lístku neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta, alebo označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených do obecného (mestského) zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta na funkciu starostu obce (primátora), alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta na funkciu.

Podľa § 38 ods. 2 zákona o voľbách ak sú v obálke dva alebo viac hlasovacích lístkov, okrsková volebná komisia vylúči hlasovacie lístky s neoznačenými kandidátmi. Ak sú v obálke dva alebo viac hlasovacích lístkov pre voľby poslancov, na ktorých sú kandidáti označení zhodne a správne, okrsková volebná komisia počíta za platný len jeden z hlasovacích lístkov, v opačnom prípade sú všetky hlasovacie lístky neplatné. Obdobne postupuje pri posudzovaní hlasovacích lístkov pre voľby starostu (primátora).

Podľa § 38 ods. 3 zákona o voľbách poškodenie hlasovacieho lístku nemá vplyv na jeho platnosť. Na prečiarknuté alebo dopísané mená sa neprihliada.

Podľa § 38 ods. 4 zákona o voľbách v sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou.

Podľa § 31 ods. 4 štvrtej a piatej vety zákona o voľbách volič môže zakrúžkovať najviac taký počet kandidátov, aký má byť v príslušnom volebnom obvode zvolený. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce (primátora) zakrúžkovaním poradového čísla označí kandidáta, pre ktorého hlasuje.

Predmetom konania na ústavnom súde je tvrdenie sťažovateľov o neústavnosti a nezákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy, resp. sťažnosť proti ich výsledkom. Účelom takého konania je preskúmanie volieb do orgánov územnej samosprávy, ako aj ich výsledkov z hľadiska dodržiavania ústavnosti a zákonnosti. Ak dôjde v priebehu volieb k zásahu do ústavných práv, je nepochybné, že je založená právomoc ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti.

Sťažovateľ namietal neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu v obci P. konaných 27. októbra 2007.

Ústavný súd z volebnej dokumentácie pripojenej k spisu zistil, že v deň volieb, t. j. 27. októbra 2007, bolo odovzdaných 697 obálok na voľbu starostu obce, z ktorých bolo platne odovzdaných pre voľbu starostu obce 672 hlasovacích lístkov.

Súčasťou preskúmania bolo preskúmanie všetkých 25 hlasovacích lístkov označených volebnou komisiou za neplatné, pretože tento počet bol sporný.

Okrskovou komisiou č. 1 bolo označených 14 neplatných hlasovacích lístkov, okrskovou komisiou č. 2 bolo označených 8 neplatných hlasovacích lístkov a okrskovou komisiou č. 3 boli označené 3 neplatné hlasovacie lístky.

Tento stav bol akceptovaný v plnom rozsahu miestnou volebnou komisiou, ktorá výsledky volieb potvrdila.

Z uvedeného počtu hlasovacích lístkov uznaných okrskovou volebnou komisiou za neplatné bolo 9, na ktorých nebol označený žiadny kandidát.

Na 13 hlasovacích lístkoch boli označení obidvaja kandidáti na starostu, a to zakrúžkovaním, resp. prekrížením aj zakrúžkovaním, preškrtnutím mena kandidáta, zakrúžkovaním strany (nie kandidáta), preškrtnutím mena kandidáta.

Na troch hlasovacích lístkoch bol označený iba jeden kandidát s prekrížením jeho mena.

Zverenie právomoci rozhodnúť o platnosti hlasovacieho lístku okrskovej volebnej komisii s konečnou platnosťou (§ 38 ods. 4 volebného zákona) neznamená úplnú voľnosť komisie pri posudzovaní hlasovacieho lístka.

Nesprávny postup volebnej komisie pri posudzovaní hlasovacích lístkov, ktorý je v rozpore s § 38 ods. 1 písm. b) v spojení s § 31 ods. 4 zákona o voľbách, zakladá pri splnení ostatných predpokladov dôvodnosť nezákonnosti volieb, ktorá môže viesť k uplatneniu právomoci ústavného súdu ustanovenej v § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, t. j. k zrušeniu rozhodnutia volebnej komisie a k vyhláseniu za zvoleného iného kandidáta (toho, kto bol riadne zvolený) než toho, ktorý bol vyhlásený za zvoleného v dôsledku chybného postupu volebnej komisie.

Z preskúmania hlasovacích lístkov označených okrskovou volebnou komisiou za neplatné ústavný súd zistil, že 8 hlasovacích lístkov bolo odovzdaných, ale neoznačených v prospech ani jedného kandidáta, v ďalších 8 prípadoch došlo k označeniu kandidátov krúžkom a krížikom súčasne, v jednom prípade bol kandidát neoznačený a zakrúžkované bolo slovo „*demokracia*“, v 3 prípadoch došlo len k preškrtnutiu mena kandidáta

a v 5 prípadoch došlo k zakrúžkovaniu mena oboch kandidátov alebo k preškrtnutiu ich mien na hlasovacom lístku. Sedem hlasovacích lístkov v prospech sťažovateľky bolo označených tak, že bolo zakrúžkované jej meno a meno protikandidáta bolo preškrtnuté. U protikandidáta to bolo v jednom prípade.

Prejav vôle voliča musí nepochybne smerovať k tomu, aby to prejavil pri voľbách na hlasovacom lístku tak, aby z neho bolo nepochybné, koho volil, a aby prejav vôle smeroval k voľbe ním označeného kandidáta, a to tým, že označí kandidáta, ktorého volil.

Ústavný súd každý prípad posudzuje osobitne, pričom prihliada na účel a zmysel volebného zákona, ako aj dodržiavanie princípov právneho štátu.

Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré spochybňuje dosiahnuté výsledky vo voľbách a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosti o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

Z ustanovenia § 38 ods. 3 druhej vety volebného zákona vyplýva, že na prečiarknuté alebo dopísané mená sa neprihliada.

Z už citovaných ustanovení vyplýva, že pre posúdenie hlasovacieho lístka ako platného, a teda na jednoznačný prejav vôle voliča volebný zákon vyžaduje, aby volič prejavil svoju vôľu zakrúžkovaním poradového čísla ním vybraného kandidáta na post starostu alebo poslanca obecného zastupiteľstva.

Ústavný súd posúdil hlasovacie lístky, ktoré okrskové volebné komisie v obci P. posúdili ako neplatné. Posúdil všetky sporné hlasovacie lístky, ale najmä tie, u ktorých mená kandidátov boli zakrúžkované a zároveň bolo na nich meno protikandidáta prečiarknuté.

Ústavný súd vychádzajúc z dikcie § 38 ods. 1 v spojení s § 38 ods. 3 zákona o voľbách v uvedených prípadoch dospel k záveru, že tieto hlasovacie lístky sú platné

a také, ktoré vyjadrujú vôľu voliča zvoliť kandidáta, ktorého označil zakrúžkovaním, aj keď meno protikandidáta prečiarkli. Nesporne však z týchto hlasovacích lístkov vyplýva, komu voliči dali svoj hlas, t. j. koho volili za starostu obce. U sťažovateľky to tak bolo v siedmich prípadoch, u protikandidáta to tak bolo v jednom prípade. V prospech sťažovateľky bolo preto treba pripočítať 7 hlasovacích lístkov a v prospech protikandidáta jeden hlasovací lístok. Celkovým súčtom, za týchto okolností, získala potom sťažovateľka viac hlasov vo svoj prospech ako protikandidát a na základe toho sa v súlade so zákonom prejavenu vôľou voličov stala víťazkou volieb v obci P. konaných 27. októbra 2007.

Pokiaľ ide o nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obce, musí byť nezákonnosť týchto volieb v konaní o volebných veciach dokázaná a musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (PL. ÚS 21/94).

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu sa jeho právomoc zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom, ktorý ovplyvňuje slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti (pozri napr. PL. ÚS 17/94 a PL. ÚS 19/94). Predpokladom uplatnenia týchto právomocí je zistenie, že došlo k hrubému alebo závažnému porušeniu, prípadne viacnásobnému porušeniu zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb.

Voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi. Hrubé, závažné alebo viacnásobné porušenie práv občanov priznaných zákonom alebo ústavou zakladá právomoc ústavného súdu zrušiť napadnutý výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné, pretože namietané porušenie práva mohlo ovplyvniť priebeh a výsledok volieb. Pojem „priebeh volieb“ nezahŕňa iba hlasovanie voličov, ale aj všetky úkony subjektov zúčastnených na voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti s voľbami (PL. ÚS 18/99).

Zistenie hrubého, závažného alebo viacnásobného porušenia zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb je nevyhnutným predpokladom aj na uplatnenie právomoci ústavného súdu podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, t. j. právomoci zrušiť

rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený. V okolnostiach prípadu podľa zistení ústavného súdu vyhodnotila volebná komisia v rozpore so zákonom o voľbách 8 hlasovacích lístkov, ktoré označila ako neplatné, hoci v skutočnosti išlo o platné hlasovacie lístky, z ktorých bolo 7 odovzdaných v prospech sťažovateľky a 1 v prospech protikandidáta. Vyhodnotenie hlasovacích lístkov volebnou komisiou ako neplatných v rozpore s príslušnými ustanoveniami zákona o voľbách treba podľa názoru ústavného súdu považovať za závažné porušenie zákona upravujúceho priebeh volieb, pretože môže v konečnom dôsledku spôsobiť, že za zvoleného sa vyhlási ten, kto nebol oprávnenými voličmi riadne zvolený. Navyše v danom prípade došlo k závažnému porušeniu príslušných ustanovení volebného zákona upravujúcich vyhodnocovanie hlasovacích lístkov viacnásobne (8-krát), pričom ústavný súd na základe preskúmania sporných hlasovacích lístkov zistil, že vo voľbách starostu konaných 27. októbra 2007 bola riadne zvolená sťažovateľka.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd uplatnil svoju právomoc podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, t. j. zrušil rozhodnutie miestnej volebnej komisie zapísané v zápisnici o výsledku volieb starostu v obci P. z 27. októbra 2007 a za riadne zvolenú starostku vyhlásil sťažovateľku (bod 1 výroku).

III.

Voľby vykonané v obci P. 15. marca 2008 (druhé voľby)

Podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže vyhlásiť voľby za neplatné. Táto neplatnosť môže byť spôsobená nezákonnosťou alebo neústavnosťou volieb.

Podľa § 44 ods. 4 volebného zákona za starostu obce (primátora) je zvolený ten kandidát, ktorý získal najväčší počet platných hlasov. Pri rovnosti hlasov sa vykonajú nové voľby (§ 48).

Podľa § 48 ods. 1 písm. c) volebného zákona predseda Národnej rady Slovenskej republiky vyhlási nové voľby, ak v prípade voľby starostu obce (primátora) kandidáti dostali rovnaký počet hlasov (§ 44 ods. 4).

Prvé voľby starostu obce P. sa uskutočnili 27. októbra 2007. Z dôvodu rovnosti hlasov kandidátov na funkciu starostu v prvých voľbách predseda národnej rady v rámci rozhodnutia z 5. novembra 2007 uverejneného pod č. 495/2007 Z. z. vyhlásil nové voľby starostu aj v obci P. Ústavný súd na neverejnom zasadnutí pléna 27. februára 2008 v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 8/08 prijal sťažnosť strany S. na ďalšie konanie vo veci napadnutého výsledku volieb starostu v obci P. z 27. októbra 2007 (prvé voľby, prvá sťažnosť). Ústavný súd listom z 5. marca 2008 túto skutočnosť oznámil predsedovi národnej rady spolu s doručením opisu tohto uznesenia.

V súvislosti so vzniknutým stavom, keď ústavný súd už prijal na ďalšie konanie sťažnosť strany S. smerujúcu proti výsledku volieb starostu v obci P. konaných 27. októbra 2007, ale o nej ešte meritórne nerozhodol, a označeným rozhodnutím predsedu národnej rady z 5. novembra 2007, ktorým okrem iného vyhlásil aj nové voľby starostu v tejto obci na 15. marec 2008, ústavný súd poukázal na svoju judikatúru k ústavnej zásade spolupráce jednotlivých zložiek moci, z ktorej vyplýva záväzok ich spolupôsobenia pri výkone ich ústavných právomocí, pokiaľ ich uplatnenie jednou z nich je predpokladom (nevyhnutnou podmienkou) na uplatnenie ústavnej právomoci druhej z nich alebo na reálne naplnenie jej obsahu (I. ÚS 7/96, PL. ÚS 8/97, m. m. I. ÚS 61/96).

Z ústavnej zásady spolupráce jednotlivých zložiek moci nesporne možno vyvodit' aj požiadavku, aby v prípadoch, ak uplatnenie právomoci určitého orgánu verejnej moci, hoci aj nepriamo, závisí od meritórneho rozhodnutia iného orgánu verejnej moci, pristupoval tento orgán verejnej moci k uplatneniu svojej právomoci s primeraným uvážením a so zohľadnením skutočnosti, že jej predčasné uplatnenie by za určitých okolností mohlo vyvolať porušenie základných práv alebo slobôd dotknutých osôb, alebo iných ústavou chránených hodnôt. V konkrétnych okolnostiach sa môže predčasné uplatnenie právomoci predsedu národnej rady vyhlásiť nové voľby do orgánov samosprávy obcí stať z ústavného

hľadiska za neprijateľné, a to napríklad vtedy, ak účinky jeho rozhodnutia v konečnom dôsledku znemožnia realizáciu legitímne a legálne prejavenej vôle voličov, ktorí sú zdrojom verejnej moci, pričom v nadväznosti na to dôjde aj k porušeniu základného práva občanov uchádzať sa za rovnakých podmienok o volenú verejnú funkciu.

V okolnostiach posudzovanej veci predseda národnej rady vyhlásil nové voľby starostu v obci P. už 5. novembra 2007, t. j. ešte v čase, keď neuplynula zákonom ustanovená lehota na podávanie sťažností podľa čl. 129 ods. 2 ústavy proti voľbám starostu v tejto obci konaným 27. októbra 2007 ustanovená v § 60 ods. 2 zákona o ústavnom súde (do desiatich dní po oznámení výsledku volieb), a preto predseda národnej rady nemohol mať vedomosť o tom, či niektorý z oprávnených subjektov toto oprávnenie nevyužije (sťažnosť strany S. bola ústavnému súdu doručená až 6. novembra 2007). Následne predseda národnej rady po oznámení ústavného súdu, že v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 8/08 prijal sťažnosť strany S. na ďalšie konanie vo veci napadnutého výsledku volieb starostu v obci P. z 27. októbra 2007, nevyužil svoje oprávnenie zmeniť (zrušiť) svoje rozhodnutie z 5. novembra 2007 v časti o vyhlásení nových volieb starostu v obci P. na 15. marec 2008, hoci nesporne tak mohol (autoremedúrou svojho rozhodnutia) urobiť.

Aj keď by v okolnostiach prípadu využitie oprávnenia zmeniť svoje rozhodnutie z 5. novembra 2007 predsedom národnej rady v časti týkajúcej sa vyhlásenia nových volieb starostu obce P. značne zjednodušilo rozhodovanie ústavného súdu, ústavný súd v záujme objektivity poznamenáva, že postup predsedu národnej rady bol z formálneho hľadiska legálny, keďže oznámením ústavného súdu o prijatí uvedenej sťažnosti strany S. mu nevznikla právna povinnosť tak urobiť, pričom navyše vyhlásením nových volieb v obci P. na 15. marec 2008 nesporne sledoval legitímny cieľ vytvoriť podmienky na to, aby v tejto obci boli čo najskôr konštituované orgány samosprávy obce. Napriek tomu sa v okolnostiach prípadu ukázalo, že vyhlásenie nových volieb starostu v obci P. na 15. marec 2008 ešte pred ukončením lehoty na podávanie sťažností proti výsledkom predchádzajúcich (prvých) volieb bolo predčasné a nedostatočne zohľadňujúce požiadavku vyplývajúcu zo zásady spolupráce a spolupôsobenia (súčinnosti) jednotlivých zložiek moci.

V dôsledku uvedeného postupu predsedu národnej rady vznikol stav, keď sa ústavný súd musel vysporiadať so závažným ústavným problémom, či za situácie, keď ešte nebolo právoplatne rozhodnuté o sťažnosti strany S. namietajúcej neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu v obci P. konaných 27. októbra 2007, a už prebehli nové (ďalšie) voľby starostu v tejto obci, nepriznať žiadne právne účinky svojmu meritórnemu zisteniu, že vo voľbách konaných 27. októbra 2007 bola riadne zvolená za starostku obce P. sťažovateľka na základe legitímne a legálne prejavenej vôle voličov, alebo naopak nepriznať žiadne právne účinky rovnako legitímne a legálne prejavenej vôli voličov obce P. v druhých voľbách konaných 15. marca 2008.

Podľa oznámenia povereného zástupcu starostu víťazom druhých volieb na funkciu starostu obce konaných 15. marca 2008 sa stal protikandidát sťažovateľky J. T. Ústavnému súdu bola 26. marca 2008 doručená sťažnosť sťažovateľky, ktorou namieta neplatnosť volieb uskutočnených 15. marca 2008 (druhé voľby, druhá sťažnosť). Ústavný súd uznesením sp. zn. PL. ÚS 18/08 zo 4. júna 2008 prijal sťažnosť Mgr. A. B. na ďalšie konanie a sťažnosti vedené pod sp. zn. PL. ÚS 8/08 a sp. zn. PL. ÚS 18/08 spojil na spoločné konanie s tým, že sa vec bude naďalej viesť pod sp. zn. PL. ÚS 8/08.

Podstatou druhej volebnej sťažnosti je tvrdenie, že druhé voľby sú nezákonné v prípade, ak by sa preukázalo, že v prvých voľbách nenastala rovnosť hlasov medzi kandidátmi na starostu. Zároveň sa tak sťažnosťou procesne otvoril priestor pre ústavný súd, aby sa mohol vysporiadať so zákonnosťou druhých volieb. Otázka zákonnosti, resp. platnosti druhých volieb sa teda nevzťahuje na druhé voľby ako izolovanú udalosť, ale na ich platnosť len v súvislosti so spornou otázkou rovnosti hlasov v prvých voľbách. Inak povedané, ak by aj boli druhé voľby samy osebe právne dokonalé, majú byť podľa návrhu sťažovateľky vyhlásené za neplatné, ak nebol pre ne právny dôvod spočívajúci v rovnosti hlasov kandidátov v prvých voľbách. V záujme presnosti treba dodať, rovnako ako zdôrazňuje sťažovateľka, že prvá volebná sťažnosť sa týkala výlučne otázky výsledku volieb, v danom prípade posúdenia platnosti sporných hlasovacích lístkov.

Podľa ustanovenia § 44 ods. 4 prvej vety zákona o voľbách je za starostu obce zvolený kandidát, ktorý získal najväčší počet hlasov. Zároveň podľa ustanovenia § 13a ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov mandát starostu zaniká odmietnutím sľubu alebo zložením sľubu s výhradou. Z uvedeného vyplýva, že mandát starostu vzniká hneď zvolením, teda dokončením volebného aktu. V každom prípade objektívny stav po dokončení volebného aktu je základom pre preskúmanie výsledku volieb. Rozhodovanie ústavného súdu o výsledku volieb v prípadoch, ak sťažovatelia navrhujú prostredníctvom volebnej sťažnosti uplatnenie právomoci ústavného súdu podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, je z hľadiska svojej podstaty rozhodovaním deklaratórnym, a to v tom zmysle, že ústavný súd v takomto rozhodnutí spravidla autoritatívne deklaruje svoje zistenie o tom, kto bol vo voľbách riadne zvolený a v okolnostiach prípadu vyhlási za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený už ukončením volebného aktu (*ex tunc*). Ústavný súd teda na návrh zisťuje, kto bol objektívne zvolený momentom ukončenia volebného aktu. Inou otázkou je to, že takýmto rozhodnutím ústavný súd zároveň konštituuje (oproti rozhodnutiu volebnej komisie, ktoré zruší) nový stav, v dôsledku ktorého je vyhlásený s účinkami *ex tunc ten*, kto bol riadne vo voľbách zvolený.

Vo výrokovej časti nálezu v bode 1 ústavný súd vyhlásil za zvolenú do funkcie starostky sťažovateľku. Z toho rozhodnutia s účinkami *ex tunc* zároveň vyplýva, že na vyhlásenie druhých volieb nebol právny dôvod, aj keď to ústavný súd zistil až dodatočne – týmto nálezom. Ústavný súd autoritatívne zistil, že nebola splnená hypotéza právnej normy obsiahnutej v ustanoveniach § 44 ods. 4 a § 48 ods. 1 písm. c) volebného zákona. Túto skutočnosť predseda národnej rady v čase vyhlásenia druhých volieb nemohol vedieť. Pretože vyhlásením sťažovateľky za zvolenú starostku odpadol právny dôvod na konanie druhých volieb, tieto musia byť podľa názoru ústavného súdu zrušené ako neplatné. To je nevyhnutné v záujme jednoznačného ustálenia mocenských pomerov v obci. Vychádzajúc z administratívno-právnej teórie a terminológie absencia právneho podkladu znamená (spôsobuje) nulitosť právneho aktu, a teda v predmetnej veci nezákonnosť a neplatnosť druhých volieb (porovnaj Hendrych, D.: Správní právo, Obecná časť, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 1998, s. 90-91). Ak by však ústavný súd potvrdil, že v prvých voľbách nastala

rovnosť hlasov, druhé voľby by boli platné. Princípom demokraticky prejavenej vôle voličov, a teda ich ochranou (čl. 69 ods. 3 ústavy) nemožno argumentovať v záujme platnosti druhej voľby, pretože tento princíp sa nemôže uplatniť pri voľbách, ktorým chýbal zákonný podklad, o to viac, že v prvých voľbách voliči legitímne a legálne prejavili svoju vôľu a na jej základe zvolili za starostku obce sťažovateľku. Uvedený princíp sa teda naplno uplatnil už v prvých voľbách, aj keď ústavný súd, ako bolo uvedené, zistil objektívnu vôľu občanov obce až po uskutočnení druhých volieb.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd rozhodol tak, ako to je to uvedené vo výroku v bode 2 tohoto nálezu.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu Brňáka, Ľalíka a Tkáčika.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. novembra 2008